

نظریه پردازی داده بنیاد با نرم افزار NVivo8

ترجمه و تألیف:

محمد رضا ذوالفقاریان

میثم لطیفی

انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)
تهران: بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com

دانشگاه امام صادق (ع)

نظریه پردازی داده بنیاد یا نرم افزار NVivo8 ■ ترجمه و تالیف: محمدرضا ذوالفقاریان و میثم لطیفی
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ ویراستار علمی: بابک حمیدیا ■ چاپ اول: ۱۳۹۰ ■ قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال ■
شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: زلال کوثر ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۰۷۹-۱
همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: ذوالفقاریان، محمدرضا، ۱۳۶۵ - گردآورنده، مترجم
عنوان و نام پدیدآور: نظریه پردازی داده بنیاد یا نرم افزار NVivo8 / ترجمه و تالیف محمدرضا
ذوالفقاریان، میثم لطیفی.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۱۸۹ ص:؛ مصور، جدول.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۰۷۹-۱
وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه.
یادداشت: واژه نامه.
موضوع: تحقیق کیفی - نرم افزار
موضوع: علوم اجتماعی - روش های آماری - برنامه های کامپیوتری
موضوع: علوم اجتماعی - روش های آماری - داده پردازی
موضوع: نظریه مبنایی
شناسه افزوده: لطیفی، میثم، ۱۳۵۷ - گردآورنده، مترجم
شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
رده بندی کنگره: ۶۲۲/۶۲۹-۱۳۹۰
رده بندی دیویی: ۰۰۱/۴۲
شماره کاتالانسی ملی: ۳۳۸۵۰۶۷
کد پیگیری: ۲۲۸۳۸۸۷

فهرست اجمالی

۱	سخن ناشر.....
۳	مقدمه نویسندگان.....
۷	بخش نخست: مروری بر پژوهش کیفی.....
۹	۱. فصل اول: مقدمه‌ای بر پژوهش اجتماعی.....
۲۱	۲. فصل دوم: پژوهش‌های کیفی.....
۵۹	بخش دوم: راهنمای کاربردی نرم‌افزار NVIVO8.....
۶۱	۱. فصل اول: تنظیم پروژه.....
۷۵	۲. فصل دوم-الف: ایجاد و وارد کردن منابع متنی.....
۹۳	فصل دوم-ب: ایجاد منابع چندرسانه‌ای.....
۱۰۵	۳. فصل سوم: مدیریت داده‌ها؛ موارد، مشخصه‌ها، مجموعه‌ها.....
۱۲۱	۴. فصل چهارم: ویرایش، ارتباط دهی.....
۱۳۵	۵. فصل پنجم: گره‌ها و کدگذاری.....
۱۶۵	۶. فصل ششم: رابطه‌ها و سایر گره‌ها، مدیریت ایده‌ها.....
۱۸۱	۷. فصل هفتم: مدل‌ها.....
۱۹۷	۸. فصل هشتم: پرسیدن سؤالات.....
۲۲۱	۹. فصل نهم: کشف الگوها در ماتریس‌ها.....
۲۳۷	۱۰. فصل دهم: گزارش دهی و نمایش پروژه.....
۲۵۷	۱۱. واژه‌نامه انگلیسی به فارسی.....
۲۶۱	۱۲. واژه‌نامه فارسی به انگلیسی.....
۲۶۵	۱۳. منابع و مأخذ.....

فهرست مطالب

۱	سخن ناشر.....
۳	مقدمه نویسندگان.....
۷	بخش نخست: مروری بر پژوهش کیفی.....
۹	۱. فصل اول: مقدمه‌ای بر پژوهش اجتماعی.....
۱۰	۱-۱. عوامل تأثیر گذار بر پژوهش اجتماعی.....
۱۱	۱-۱-۱. نظریه.....
۱۲	۱-۱-۲. ملاحظات هستی‌شناختی.....
۱۳	۱-۱-۳. ملاحظات معرفت‌شناختی.....
۱۵	۱-۱-۴. ارزش‌ها.....
۱۵	۱-۱-۵. ملاحظات عملی.....
۱۶	۲-۱. طبقه‌بندی تحقیقات.....
۱۷	۳-۱. استراتژی‌های پژوهش.....
۱۷	۱-۳-۱. پژوهش کمی.....
۱۷	۲-۳-۱. پژوهش کیفی.....
۱۹	۳-۳-۱. پژوهش کمی در برابر پژوهش کیفی.....
۲۱	۲. فصل دوم: پژوهش‌های کیفی.....
۲۱	۱-۲. چالش‌های پژوهش‌های کیفی.....

د □ نظریه پردازی داده بنیاد با NVivo8

۲۲	۲-۲. پژوهش کیفی به مثابه یک فرایند.....
۲۴	۳-۲. مهارت‌های اولیه پژوهشگر کیفی.....
۲۵	۴-۲. جمع‌آوری داده‌های مرتبط با ایده اولیه.....
۲۶	۵-۲. نمونه‌گیری در پژوهش کیفی.....
۲۸	۱-۵-۲. حجم نمونه.....
۲۹	۲-۵-۲. مشاهده.....
۳۰	۳-۵-۲. مصاحبه.....
۳۴	۴-۵-۲. پرسشنامه.....
۳۶	۵-۵-۲. مستندات.....
۳۸	۶-۲. استراتژی‌های پژوهش کیفی.....
۳۸	۱-۶-۲. پژوهش در عمل.....
۴۰	۲-۶-۲. قوم‌نگاری.....
۴۲	۱-۲-۶-۲. تعیین زمان پایان پژوهش قوم‌نگاری.....
۴۲	۳-۶-۲. نظریه پردازی داده بنیاد.....
۴۳	۱-۳-۶-۲. ابزارهای نظریه پردازی داده بنیاد.....
۴۸	۲-۳-۶-۲. خروجی‌های نظریه پردازی داده بنیاد.....
۴۹	۳-۳-۶-۲. فرایند نظریه پردازی داده بنیاد.....
۵۴	۴-۳-۶-۲. ارزیابی نظریه پردازی داده بنیاد.....
۵۶	۷-۲. استفاده از نرم‌افزارها در پژوهش کیفی.....
۵۹	بخش دوم: راهنمای کاربردی نرم‌افزار NVIVO8.....
۶۱	۱. فصل اول: تنظیم پروژه.....
۶۱	۱-۱. مواجهه با نرم‌افزار.....
۶۱	۱-۱-۱. دستیابی به آموزش‌ها.....
۶۱	۲-۱. ایجاد پروژه.....
۶۲	۱-۲-۱. برای ایجاد پروژه.....
۶۳	۲-۲-۱. آشنایی با پنجره هدایت.....
۶۶	۳-۱. استفاده از راهنمای نرم‌افزار.....
۶۷	۴-۱. نخستین گام در سفارشی‌سازی NVIVO.....
۶۹	۵-۱. پروژه و مدیریت آن.....

فهرست مطالب □ ه

۶۹	۱-۵-۱. بستن و تعیین محل پروژه.....
۷۰	۲-۵-۱. باز کردن و ذخیره پروژه.....
۷۱	۳-۵-۱. مدیریت ذخیره سازی و خنثی سازی.....
۷۱	۴-۵-۱. گرفتن نسخه پشتیبان از فایل پروژه.....
۷۲	۵-۵-۱. گزینه های کاربردی ذخیره سازی و امنیت فایل ها.....
۷۵	۲. فصل دوم- الف: ایجاد و وارد کردن منابع متنی.....
۷۵	۱-۲. درباره منابع: ورودی ها، یادداشت ها و خارجی ها.....
۷۶	۲-۲. نحوه کار در NVivo را مشخص کنید.....
۷۸	۳-۲. ایجاد منابع.....
۷۹	۱-۳-۲. وارد کردن یک سند.....
۸۱	۲-۳-۲. اضافه کردن یک Source جدید به ویرایشگر NVivo.....
۸۴	۴-۲. ثبت داده های خارجی.....
۸۵	۱-۴-۲. اضافه کردن یک External: یک کتاب.....
۸۸	۲-۴-۲. اضافه کردن یک منبع External: وب سایت.....
۹۰	۵-۲. ذخیره و پشتیبانی.....
۹۳	فصل دوم- ب: ایجاد منابع چندرسانه ای.....
۹۳	۶-۲. درباره منابع چندرسانه ای.....
۹۳	۱-۶-۲. وارد کردن منابع چندرسانه ای.....
۹۴	۲-۶-۲. وارد کردن یک منبع تصویری یا رسانه ای.....
۹۵	۳-۶-۲. ذخیره فایل های چندرسانه ای.....
۹۷	۴-۶-۲. کار کردن با تصاویر.....
۹۸	۵-۶-۲. کار کردن با منابع ویدیویی.....
۱۰۰	۱-۵-۶-۲. ایجاد نسخه های متنی.....
۱۰۱	۲-۵-۶-۲. وارد کردن متون.....
۱۰۲	۶-۶-۲. کار کردن با منابع صوتی.....
۱۰۵	۳. فصل سوم: مدیریت داده ها؛ موارد، مشخصه ها، مجموعه ها.....
۱۰۶	گره های فکری و کدگذاری.....
۱۰۷	۱-۳. موارد به عنوان بانک داده ها.....

- ۲-۳. آوردن داده‌های بیشتر در پروژه NVivo8 ۱۰۸
- ۳-۲-۱. وارد کردن sources و ایجاد Case Node برای آن‌ها ۱۰۸
- ۳-۳. استفاده از مشخصه‌ها و ارزش‌ها ۱۱۰
- ۳-۳-۱. ایجاد مشخصه و ارزش‌های آن‌ها ۱۱۰
- ۳-۳-۲. مشاهده و استفاده از Casebook ۱۱۳
- ۳-۴. وارد کردن ATTRIBUTE و VALUE ۱۱۴
- ۳-۴-۱. ایجاد یک جدول برای ورود به یک Case book ۱۱۵
- ۳-۴-۲. وارد کردن یک جدول به Casebook ۱۱۶
- ۳-۵. استفاده از مجموعه‌ها ۱۱۸
- ۳-۵-۱. ایجاد Sets ۱۱۸
۴. فصل چهارم: ویرایش، ارتباط دهی ۱۲۱
- ۴-۱. تمرکز بر یک سند ۱۲۲
- ۴-۲. ویرایش و بازگشت به حالت قبلی ۱۲۲
- ۴-۲-۱. ویرایش یک منبع ۱۲۲
- ۴-۲-۲. یادداشتی بر نوار ابزار ۱۲۳
- ۴-۳. منابع حاشیه‌ای ۱۲۴
- ۴-۳-۱. افزودن یک حاشیه‌نگاری ۱۲۴
- ۴-۴. نوشتن یک MEMO ۱۲۵
- ۴-۴-۱. ایجاد یک یادداشت مرتبط به یک Source یا Node ۱۲۶
- ۴-۵. «SEE ALSO...» یا روش‌های ایجاد ارتباط با داده‌های مرتبط ۱۲۷
- ۴-۵-۱. ایجاد ارتباط از محتویات source به یک مورد پروژه جدید یا موجود ۱۲۷
- ۴-۵-۲. ایجاد ارتباط به محتویات خاص یک مورد ۱۲۸
- ۴-۵-۳. باز کردن مورد "to" ۱۲۹
- ۴-۶. رسم، استفاده‌های اولیه از مدل‌ها ۱۲۹
- ۴-۶-۱. آغاز رسم نخستین مدل ۱۳۰
- ۴-۶-۲. شکل‌دهی و تغییر ظاهر مدل ۱۳۱
- ۴-۶-۳. سفارشی نمودن فضای مدل ۱۳۳
۵. فصل پنجم: گره‌ها و کدگذاری ۱۳۵

۱۳۶	تمرکز بر یک سند
۱۳۶	۱-۵. درست کردن یک Node
۱۳۶	۱-۱-۵. حوزه‌های Node
۱۳۷	۲-۱-۵. ایجاد یک Node
۱۳۹	۳-۱-۵. تعیین مکان Node ها
۱۴۰	۲-۵. کدگذاری در یک Node موجود
۱۴۰	۱-۲-۵. تنظیم صفحه نمایش با کدگذاری شما
۱۴۱	۲-۲-۵. کدگذاری از منابع مختلف
۱۴۲	۳-۲-۵. کدگذاری از طریق کشیدن و رها کردن محتویات مد نظر در Node موجود
۱۴۳	۴-۲-۵. کدگذاری در Node موجود از طریق منوها
۱۴۴	۱-۴-۲-۵. کدگذاری از طریق Coding bar در Node موجود
۱۴۵	۳-۵. ایجاد Node های جدید از داده‌های موجود
۱۴۵	۱-۳-۵. ایجاد یک Node از طریق کدگذاری (با استفاده از منوها)
۱۴۶	۲-۳-۵. ایجاد Node جدید در چین کدگذاری با استفاده از نوار کدگذاری
۱۴۷	۳-۳-۵. ایجاد InN Vivo Node و کدگذاری در آن
۱۴۸	۴-۵. مشاهده کدگذاری ها
۱۴۹	۱-۴-۵. کدگذاری Highlight
۱۵۱	۲-۴-۵. استفاده از Coding Stripes
۱۵۳	۳-۴-۵. کدگذاری سایه‌ای
۱۵۳	۴-۴-۵. استفاده از Coding Density Stripes
۱۵۴	۵-۵. کار کردن با داده‌های کدگذاری شده
۱۵۴	۱-۵-۵. کار کردن در فضای مشاهده جزئیات Node
۱۵۵	۲-۵-۵. کار کردن با محتوای کدگذاری شده و مفاهیم آن
۱۵۷	۳-۵-۵. کدگذاری متن یک Node در Node دیگر
۱۵۸	۴-۵-۵. ذخیره ایده‌ها درباره یک Node
۱۵۹	۶-۵. کدگذاری خودکار
۱۵۹	۱-۶-۵. قالب کدگذاری خودکار با استفاده از Heading
۱۶۰	۲-۶-۵. کدگذاری از طریق سرفصل
۱۶۳	۳-۶-۵. سایر روش‌های کدگذاری خودکار

۶. فصل ششم: رابطه‌ها و سایر گره‌ها، مدیریت ایده‌ها ۱۶۵

۱۶۷	۱-۶. رابطه‌ها.....
۱۶۸	۱-۱-۶. ایجاد یک Relationship Type.....
۱۶۹	۲-۱-۶. ایجاد یک Relationship.....
۱۷۱	۳-۱-۶. استفاده از Relationships در پروژه.....
۱۷۲	۲-۶. بازبینی Node ها.....
۱۷۲	۱-۲-۶. بازبینی Nodes.....
۱۷۳	۳-۶. بازآرایی Node ها.....
۱۷۳	۱-۳-۶. کپی یا انتقال یک Node.....
۱۷۵	۲-۳-۶. سیستم Node.....
۱۷۶	۳-۳-۶. ترکیب Node ها.....
۱۷۷	۴-۳-۶. ارزیابی سیستم Node.....
۱۷۷	۴-۶. فهرست‌بندی و گزارش Node ها.....
۱۷۸	۱-۴-۶. چاپ مشاهده فهرست.....
۱۷۸	۲-۴-۶. گزارش‌گیری از Node ها.....
۱۷۹	۳-۴-۶. ثبت پیشرفت Node ها.....

۷. فصل هفتم: مدل‌ها ۱۸۱

۱۸۱	۱-۷. ایجاد مدل.....
۱۸۲	۱-۱-۷. ایجاد یک مدل و کارکردن بر روی آن.....
۱۸۲	۲-۷. استفاده از مدل در نمایش پروژه.....
۱۸۳	۱-۲-۷. افزودن موارد مرتبط.....
۱۸۶	۳-۷. طراحی مدل.....
۱۸۷	۱-۳-۷. تغییر رنگ و قلم حروف.....
۱۸۷	۲-۳-۷. طرح مدل.....
۱۸۸	۳-۳-۷. تعیین و تغییر طرح‌بندی مدل.....
۱۸۹	۴-۳-۷. تعیین یک طرح‌بندی ثابت مدل برای همه پروژه‌های جدید.....
۱۹۰	۴-۷. نمایش و پنهان کردن گروه‌ها در یک مدل.....
۱۹۱	۱-۴-۷. ایجاد گروه‌های سفارشی.....
۱۹۱	۲-۴-۷. نمایش و پنهان کردن گروه‌های سفارشی.....

فهرست مطالب □ ط

۱۹۳.....	۵-۷ ذخیره و ارائه مدل
۱۹۳.....	۱-۵-۷ ذخیره مدل ایستا
۱۹۴.....	۲-۵-۷ کپی مدل بر روی یک صفحه Word یا PowerPoint
۱۹۵.....	۳-۵-۷ استفاده از مدل‌ها در ارتباط برقرار کردن با پروژه
۱۹۷.....	۸ فصل هشتم: پرسیدن سؤالات
۱۹۸.....	۱-۸ یافتن موارد
۱۹۹.....	۱-۱-۸ یافتن یک مورد پروژه
۱۹۹.....	۲-۱-۸ استفاده از نتایج یک Find
۲۰۰.....	۳-۱-۸ استفاده از Advanced Find
۲۰۱.....	۴-۱-۸ و اکنون، Advanced واقعی
۲۰۲.....	۲-۸ QUERY جستجوی متن
۲۰۲.....	۱-۲-۸ تعیین معیارهای Text Search Query
۲۰۴.....	۲-۲-۸ تعیین نحوه نمایش نتایج Query و استفاده از آن‌ها
۲۰۶.....	۳-۲-۸ ذخیره Query
۲۰۶.....	۴-۲-۸ اجرای Query
۲۰۶.....	۳-۸ استفاده از نتایج QUERY
۲۰۶.....	۱-۳-۸ استفاده از پیش نمایش
۲۰۷.....	۲-۳-۸ ذخیره نتایج با کدگذاری در Node‌ها
۲۰۷.....	۳-۳-۸ استفاده از Text Search برای کدگذاری خودکار
۲۰۸.....	۴-۳-۸ مشاهده و کدگذاری محدوده یافته‌ها
۲۱۰.....	۵-۳-۸ راهنمای Text Search (جستجوی متنی)
۲۱۱.....	۶-۳-۸ کدگذاری Query و Query ترکیبی
۲۱۲.....	۷-۳-۸ انجام یک Query ساده بر روی کدگذاری
۲۱۴.....	۸-۳-۸ انجام یک Query پیشرفته بر روی کدگذاری
۲۱۶.....	۹-۳-۸ درست کردن یک Query پیشرفته از کدگذاری
۲۱۷.....	۱۰-۳-۸ تفسیر Query کدگذاری
۲۱۸.....	۱۱-۳-۸ محدود کردن قلمروی یک جستجو
۲۱۸.....	۱۲-۳-۸ استفاده از Sets در کار Query
۲۱۹.....	۴-۸ استفاده از QUERY در پروژه

۲۲۱	۹. فصل نهم: کشف الگوها در ماتریس ها.....
۲۲۳	۱-۹. درست کردن یک ماتریس.....
۲۲۴	۱-۱-۹. مشخص کردن سطرها و ستون ها.....
۲۲۵	۲-۱-۹. تعیین ارزش مشخصه.....
۲۲۷	۳-۱-۹. مشخص کردن Tree Node ها یا Free Node ها.....
۲۲۷	۴-۱-۹. مشخص کردن رابطه میان سطرها و ستون ها.....
۲۲۹	۵-۱-۹. تعیین Query Option.....
۲۳۰	۶-۱-۹. استفاده از ماتریس.....
۲۳۰	۷-۱-۹. ذخیره ماتریس پیش نمایش شده.....
۲۳۱	۸-۱-۹. کار کردن با ماتریس.....
۲۳۳	۳-۹. ذخیره و انتقال ماتریس.....
۲۳۳	۱-۲-۹. استفاده از ماتریس در گزارش ها.....
۲۳۴	۲-۲-۹. انتقال یک ماتریس به خارج از NVivo.....
۲۳۵	۳-۲-۹. رسم نمودار ماتریس.....
۲۳۷	۱۰. فصل دهم: گزارش دهی و نمایش پروژه.....
۲۳۸	۱-۱۰. نگهداری وقایع پروژه.....
۲۳۹	۱-۱-۱۰. ایجاد ارتباط میان گزارش ها و داده ها.....
۲۴۰	۲-۱-۱۰. حفظ دسترسی به تمام مواد در گزارش.....
۲۴۱	۲-۱۰. فهرست بندی و بازبینی موارد پروژه.....
۲۴۲	۱-۲-۱۰. چاپ یا خارج کردن یک فهرست.....
۲۴۳	۳-۱۰. چاپ، گزارش دهی و بازبینی نمونه.....
۲۴۴	۱-۳-۱۰. فهرست کردن تمام Case هایی که دارای یک ارزش مشخصه هستند.....
۲۴۴	۴-۱۰. بردن محتویات به خارج از NVivo.....
۲۴۵	۱-۴-۱۰. خروجی گرفتن از موارد پروژه.....
۲۴۶	۵-۱۰. گزارش سازی.....
۲۴۶	۱-۵-۱۰. درست کردن یک گزارش.....
۲۴۷	۲-۵-۱۰. نمایش پروژه از طریق مدل ها.....
۲۴۷	۳-۵-۱۰. استفاده از مدل های ایستا.....
۲۴۸	۴-۵-۱۰. استفاده از مدل های پویا در نمایش های NVivo.....

فهرست مطالب □ ک

۱۰-۵-۵ کپی کردن مدل در سایر برنامه‌ها ۲۴۹

۱۰-۵-۶ نمایش از طریق نمودار ۲۴۹

۱۰-۵-۷ ایجاد نمودارهای دو بعدی ۲۵۱

۱۰-۵-۸ ایجاد نمودارهای سه بعدی ۲۵۲

۱۰-۵-۹ برای رسم یک نمودار سه بعدی ۲۵۲

۱۰-۵-۱۰ خروجی گرفتن از نمودارها ۲۵۵

۱۱. واژه‌نامه انگلیسی به فارسی ۲۵۷

۱۲. واژه‌نامه فارسی به انگلیسی ۲۶۱

۱۳. منابع و مآخذ ۲۶۵

منابع فارسی ۲۶۵

منابع انگلیسی ۲۶۷

www.ketab.ir

فهرست شکلها

- شکل ۱: عوامل تاثیرگذار بر پژوهش اجتماعی..... ۱۰
- شکل ۲: رویکردهای قیاسی و استقرایی به رابطه میان نظریه و پژوهش..... ۱۱
- شکل ۳: گام‌های مهم در اجرای فرآیند پژوهش کیفی..... ۲۳
- شکل ۴: مدل پژوهش در عمل..... ۳۹
- شکل ۵: نمایی کلی از فرآیند نظریه‌پردازی داده‌بنیاد..... ۵۲

فهرست جداول

- جدول ۱: تفاوت‌های بنیادین میان پژوهش‌های کیفی و کمی..... ۱۹
- جدول ۲: ویژگی‌های پژوهش کمی و کیفی..... ۲۰

بسم الله الرحمن الرحيم

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ

(قرآن کریم. سوره مبارکه النمل. آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

تولید علم و اعتبارسنجی تولیدات علمی تا حدودی در گرو روش‌های بکارگرفته شده توسط پژوهشگران است. از این روی آشنایی با انواع روش‌های پژوهش، انتخاب روش مناسب و سهولت در بکارگیری روش مناسب پژوهش برای حل مسائل و نظریه‌پردازی در علوم گوناگون، ضروری و دارای اهمیت است. اگر چه در دهه‌های پیشین، جریان عمومی تولید علوم متعارف بر تنها روش مورد تأکید در علوم طبیعی، یعنی روش تجربی تأکید داشته و جزم‌اندیشانه هر گونه روش دیگر را نفی کرده و یافته‌های آن را غیرعلمی تلقی می‌کرد اما سال‌هاست که چنین تعصبی با ورود روش‌های کیفی و ترکیبی به عرصه گفتمانی پژوهش، سخت مورد مناقشه قرار گرفته و از سیطره آن فروکاسته شده است.

در این بین روش‌های تحلیل و نظریه‌پردازی متن‌محور از جایگاه قابل توجهی برخوردار شده‌اند که یکی از پرآوازه‌ترین آنها، روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد است. این روش به سبب تأکید بر متن و توجه به پیام‌های مندرج در آن نیازمند تلاش و مساعی فراوان پژوهشگر در فهم، کدگذاری، مقوله‌بندی و تعیین روابط در یک شبکه مفهومی گسترده است که گاه زحمات طاقت‌فرسایی را برای پژوهشگر به وجود می‌آورد. تهیه و ارایه نرم‌افزارهای رایانه‌ای تحقیقات کیفی، راهکاری است که می‌تواند حجم

۲ □ نظریه پردازی داده بنیاد با NVivo8

فعالیت‌های تکراری و وقت‌گیر را کاهش داده و سازماندهی مفاهیم را تسهیل نماید تا از این رهگذر این فرصت برای پژوهشگر به وجود آید که بتواند بهتر بیاندیشد و در بازی‌های خلاقانه ذهنی، نظریه‌های جامع و بدیع‌تری را سامان دهد.

نرم‌افزار NVivo8 از جمله نرم‌افزارهای پژوهش‌های کیفی است که طی سال‌های گذشته توانسته است در مقایسه با دیگر نرم‌افزارهای پژوهش‌های کیفی آزمون تجربی خوبی را پشت سر گذاشته و با اصلاحات در نسخه‌های فعلی خود بتواند دستیار مناسبی برای پژوهشگران باشد.

از این رو، دانشگاه امام صادق (علیه السلام) که رسالت خود را مرجعیت علمی در علوم انسانی قرار داده است در نظر دارد برای یاری‌رسانی به پژوهشگران و اندیشمندانی که می‌خواهند در عرصه نظریه پردازی فعالیت کنند نرم‌افزار NVivo8 را معرفی نماید تا ان شاء الله شاهد افزایش کمی و کیفی پژوهش‌های کیفی و ترکیبی در عرصه علوم انسانی و اجتماعی و تولید علم بومی و اسلامی در این عرصه باشیم.

والله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام

مقدمه نویسندگان

سال‌هاست که هیمنه روش‌های تحقیق کمی شکسته شده است. روزگاری بود - در غرب و به تبع آن در کشورهای غرب‌زده - «علمی بودن»، مترادف کمی بودن، تجربه‌پذیر بودن و تقلیل‌گرایی شده بود. این تلقی‌های ناصواب، جزم‌اندیشانه و انحصارگرا به مدد تلاش‌های بی‌وقفه و خستگی‌ناپذیر اندیشمندان ساختارشکن، از درون درهم‌ریخت و افق جدیدی برای فهم و درک حقایق پیرامونی انسان میسر شد. به نظر ما رویکرد موجود در تحقیقات کیفی نوآوری نیست بلکه نوپیدایی است، نوپیدایی برآمده از دسته‌بندی و بسته‌بندی جدید تحقیقات کیفی و اذعان به نارسایی تحقیقات کمی از سویی دیگر. این حرکت را باید به فال نیک گرفت و در جهت توسعه و ترویج آن گام برداشت.

در چند سال گذشته، بسیاری از دانشجویان و دانش‌پژوهان ارجمند تلاش کرده‌اند در تحقیقات خود از رویکردهای کیفی استفاده کنند که رشد تحقیقات کیفی صورت گرفته در سال‌های اخیر مؤید این مدعاست. با این وجود، سیال بودن تحقیقات کیفی از لحاظ روش و عدم برخورداری از امکانات تسهیل‌کننده اجرای فرایند تحقیق،

۴ □ نظریه‌پردازی داده‌بنیاد با NVivo8

این عرصه را - خصوصاً در مقایسه با تحقیقات کمی - برای محققان سخت‌کوش، دشوار و پرهزینه نموده است.

به منظور کاهش هزینه‌ها و افزایش کیفیت، همچون روش‌های تحقیق کمی، بسته‌های نرم‌افزاری متنوعی برای کمک به فرایند پژوهش کیفی روانه بازار شده است که NVivo یکی از آنهاست. این نرم‌افزار در حال حاضر پرکاربردترین بسته نرم‌افزاری پژوهش کیفی و نظریه‌پردازی داده‌بنیاد^۱ به طور خاص به شمار می‌رود و دوره‌های آموزشی آن در دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی-تحقیقاتی معتبر دنیا در حال برگزاری است. آنچه در ادامه می‌آید معرفی اجمالی پژوهش کیفی به طور عام و استراتژی نظریه‌پردازی داده‌بنیاد به طور خاص می‌باشد. بخش اصلی این کتاب، راهنمای کاربردی نرم‌افزار NVivo8 (آخرین نسخه این نرم‌افزار در زمان چاپ کتاب) است که ترجمه‌ای ارتباطی از کتاب «خودآموز NVivo8»^۲ نوشته لین ریچاردز^۳ از بنیان‌گذاران شرکت QSR می‌باشد. نویسنده در آموزش این نرم‌افزار تلاش کرده است به طور خودآموز و کاربردی و با استفاده از مثال پیش‌فرض آن^۴ ابعاد مختلف کار با NVivo8 را به تفصیل بیان کند.

در ترجمه این کتاب سعی شده است از به کار بردن واژگان نامأنوس و به ظاهر معادل لغات لاتین، پرهیز شود تا درک مخاطب (کاربر) در مواجهه با نرم‌افزار تسهیل گردد. لازم به ذکر است تسلط بر نرم‌افزار نیازمند تجارب متنوع پژوهشی با نرم‌افزار می‌باشد که صرفه‌جویی زمانی و هزینه‌ای و افزایش کیفیت تحقیقات را به همراه خواهد داشت. امید است آشنایی با این نرم‌افزار و استفاده از آن در انجام تحقیق، نویدبخش تولید علم و نظریه‌پردازی بومی اسلامی باشد.

1. Grounded theory
2. Teach yourself NVivo8
3. Lyn Richardz

۴. پژوهشی کیفی درباره کارهای داوطلبانه و انگیزه‌های داوطلبی است که با نصب نرم‌افزار با نام Volunteering در قسمت پروژه‌ها قابل رویت است. این مثال پیش‌فرض، بر چرایی داوطلبی، نوع نگاه به فرصت‌های داوطلبی و اینکه چه عواملی می‌توانند تمایل افراد برای کار داوطلبانه را کاهش دهد متمرکز است.

بی‌شک این کتاب، خالی از اشکال و نارسایی نیست و راهنمایی‌ها، انتقادهای و پیشنهادهای اساتید و دانشجویان، به یادگیری بیشتر ما کمک نموده و موجب غنای بیشتر اثر خواهد شد.

در پایان لازم است از تلاش‌های بی‌شائبه فرهیختگان ارجمند جناب آقای دکتر رضاییان و جناب آقای رضا بنی‌اسد و آقایان ابراهیم زینل‌زاده، علی بغیری، سعید احمدی و محمود اکبریه یزدی که مشوق ما در تدوین این کتاب بوده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را به عمل آوریم و موفقیت روزافزون آن‌ها را در تمام مراحل زندگی از خداوند متعال خواستار باشیم. همچنین شایسته و بایسته است که مراتب سپاس خود را از خانواده خود که همواره پشتیبان و تکیه‌گاه مطمئنی در همه مراحل زندگی‌مان بوده‌اند، اظهار داریم و خداوند متعال را برای گنجینه‌های مهر و محبتش شاکر باشیم.